

Az olvasás múltja és jelene

Adamikné Jászó Anna munkája szintézis. Egy életmű és az életmű alatt eltelt négy évtized olvasástudomány történetének ötvözete. A szerző saját tapasztalatai, érvei, meggyőződése és kutatási eredményei kalauzolják az olvasót ebben a számtalan színű, arculatú tudományban. Műfaját tekintve talán az olvasástudományi kézikönyv lenne a legjobb kifejezés. Ritka az, amikor ilyen írás születik meg: egyszerre szól laikusnak, érdeklődőnek, amatőrnek, pedagógusnak, nyelvésznek és olvasáskutatónak. A siker kulcsa, hogy a szerző maga is egyszerre több szempontból kérdez, válaszol, érvel, vitázik, hiszen ő is szülő, tanár, nyelvész, olvasáskutató.

A könyv tartalmaz korábban megjelent, átdolgozott tanulmányokat, könyvrészleteket és újonnan elkészült fejezeteket is, mindezeket a szerzőnek nagyon jól sikerült logikus, tartalmas egységgé formálni. A mű terjedelme is tekintélyes, több mint hatszáz oldal, az impozáns méretű felhasznált irodalmak jegyzéke pedig kitűnően használható, bibliográfia is egyben. Érdekesség még a könyv legvégén feltüntetett jegyzék az 1989 óta megjelent olvasástanítási programokról.

A kötet hét tematikus egységre oszlik. Az első fejezetben az olvasás általános kérdéseiről kapunk tájékoztatást. Két alfejezete a „*Csak az ember olvas*” és az *Iskola és olvasás* jól kijelöli a könyv legjellemzőbb nézőpontját, ami nem más, mint az olvasás társadalmi, pedagógiai, nyelvészeti alapú értelmezése, amely a könyvet komplexitásában teszi modernné. Ez a komplexitás kiterjed a szerző, mű, olvasó klasszikus, és az *egyén, olvasás, társadalom* aktuális hármására is, amelyek a korszerű olvasáskutatás szemléleti alapját képezik ma.

A második fejezet témája az olvasástörténet, amellyel a szerző egy korábbi megjelent könyve külön is foglalkozott már. (Adamikné Jászó Anna szerk.: *Az olvasástanítás története*, Osiris, 2001. Budapest) Itt az olvasástanítás évtizedeinek, évszázadainak szigorú mércéjével nézve ismerteti a szerző, hogy mely elméleteket igazolt a gyakorlat, hogyan változott az olvasás tanításáról, és ezzel együtt az olvasásról kialakult kép az idők során. A fejezet kiterjed az olvasási módszerek, az olvasmányok és az olvasókönyvekben megjelent szemléltetés történetére is.

A könyv harmadik fejezetében a szó a pszicholingvisztikáé. Ebben a részben az angol nyelvű olvasáskutatás egy igen frekvenciált területét, az olvasás elsajátításának sikerességét és a nyelvi tudatosság (language awareness) összefüggésrendszerének vizsgálatát mutatja be a szerző. A fejezet egyben hiánypótlás is, hiszen ilyen alaposágú, ennyire részletes munka nem foglalkozott még ezzel az olvasás szempontjából különös fontossággal bíró jelenséggel. A harmadik fejezet további témái még a gyerekek nyelvi fejlődésének vázlatos bemutatása, ezen belül gondolkodás és nyelv, illetve a beszédprodukciónak és beszédpercepciónak alakulása az első

évektől az iskolás kor elejéig. Ebben a részben kapott helyet egy további fontos kérdés részletezése is, nevezetesen az olvasástanítás modelljének ismertetése, valamint kitekintés a témában folyó külföldi kutatásokra.

A mű második felét a szövegértésnek és a szövegértés tanításának szenteli a szerző. A negyedik fejezet a szövegértő olvasás tanításáról szól, az ötödik a *Retorikai gondolkodás és szövegértő olvasás* címet viseli, a hatodik pedig az úgynevezett olvasói válasz (reader response) jelenségét mutatja be. A szövegértő olvasás ilyen nagy arányú jelenléte a könyvben jól mutatja a jelenség aktualitását, fontosságát. Az olvasástudomány az elmúlt évszázadban nagyon sokféle utat bejárt, ám az idő múlásával egyre világosabbá vált, hogy a pontos olvasástechnika, a megfelelő tempójú olvasás bár nélkülözhetetlen az értő olvasáshoz, mégsem elegendő ahhoz. Mivel az iskolarendszerünk sajnos még mindig csak a negyedik osztályig foglalkozik érdemben olvasástanítással, nem lehet elég nyomatékosan hangsúlyoznunk az olvasás megértésének, a szövegértő olvasás folyamatos, adekvát tanításának a fontosságát az egyén boldogulása, az esélyegyenlőség társadalmi javulásának a szempontjából.

A könyv második felének fontos jellemzője, hogy a szövegértő olvasásnak nemcsak a már meglévő, általánosan is ismert elméletét összegzi a szerző, de új felvételekkel is találkozunk. Az egyik ilyen szemléleti újdonság a visszatérés a klasszikus retorikához, vagyis annak felismerése, hogy a régi-új retorika alapjai és a szövegek olvasása között a funkcionalitáson alapuló összefüggéseket találunk, amelyek az olvasástanítás folyamatába is hatékonyan beépíthetők. A hatodik fejezetben ismertetett, angolszász területeken igen népszerű olvasói válasz-elmélet részletezése, a kutatások bemutatása, az eredmények alkalmazásának a lehetőségei valójában egy újabb esélyre hívják fel a figyelmünket, amelyet jól használva hatékonyabb, modernebb, jobb és színesebb legyen az olvasástanításunk.

A szövegértő olvasással foglalkozó rész után találunk még egy fejezetet a könyvben, amely az olvasás folyamatának a pszichológia, nyelvészeti, neurológia alapokra épülő komplex modelljeit mutatja be, elemzi, értékeli, szintetizálja. Kétségtelenül ez az a fejezet, amely leginkább a téma szakértői, kutatói érdeklődésére formálhat igényt.

Steklács János

(Adamikné Jászó Anna: *Az olvasás múltja és jelene. Az olvasás grammatikai, pragmatikai és retorikai megközelítésben.* Budapest, Trezor Kiadó, 2006.)